

General-major
JOVO NINKOVIC

O oblicima oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu

U procesu daljeg razvoja i izgradnje teorije ratne veštine preciznije teorijsko određivanje oblika oružane borbe bez sumnje je ne samo značajan nego i aktuelan zadatak, posebno ako se ima u vidu sadašnji nivo njene teorijske izgrađenosti i činjenica da o ovom pitanju, pa i u odnosu na neke stavove strategije oružane borbe, ima različitih gledanja i tumačenja.

Najviše dilema i razlika u mišljenjima ima oko tri pitanja: (1) da li je termin »oblik oružane borbe« adekvatan izraz i najbolji naziv za one sadržaje koje obuhvata i objašnjava; (2) koji se kriterijumi uzimaju kao osnova za klasifikaciju i teorijsko objašnjenje oblika oružane borbe i (3) da li se oružana borba u celini može izvoditi i kroz frontalni oblik, odnosno da li takav oblik po svojoj prirodi, a posebno vojnotehničkim karakteristikama, može biti imanentan društvenoj suštini opštenarodnog odbrambenog rata (ONOR-a) i uslovima u kojima bi se on vodio na našem prostoru.

U strogo jezičkom smislu termin »oblik« nije sasvim adekvatan onome što čini njegov sadržaj i što se pod njim obično podrazumeva, jer se on najčešće upotrebljava kao sinonim pojma »forma« ili »spoljni izgled« i primarno označava neke kvantitativne karakteristike i svojstva određene pojave ili procesa.

Međutim, ako se ima u vidu da se ovaj termin upotrebljava kao sredstvo klasifikacije najčešće u značenju »vrste«, te da je za razumevanje i objašnjenje određene pojave bitno shvatiti ono što čini ukupnost njenih osnovnih suštinskih osobina, tj. njen sadržaj, onda pitanje naziva nema veći značaj. Drugim rečima, ako se pojmom

»oblik oružane borbe« iskazuju suštinske karakteristike i bitna svojstva oružane borbe kao društvene i vojnotehnološke pojave, a, pre svega, način njenog izvođenja u celini, onda se ovaj termin može prihvatiti kao adekvatan i dovoljan, što znači da i u strukturi teorije ratne veštine može imati značenje jednog od osnovnih pojmova.

Prema tome, rasprava o ovom, za razliku od druga dva pitanja, nema veći ni teorijski ni praktički značaj.

Definisanje i teorijsko objašnjenje oblika oružane borbe, odnosno utvrđivanje valjanih kriterijuma za njihovo determinisanje je, međutim, ne samo aktuelnije već i znatno složenije, kako zbog činjenice što je opštenarodni odbrambeni rat sam po sebi veoma složen i specifičan, tako i zbog potrebe da se u bilo kakvoj klasifikaciji i podeli, pa prema tome i klasifikaciji oblika oružane borbe, moraju zadovoljiti određeni logički i teorijski zahtevi i principi, kako bi se po osnovu bitnog svojstva ili nekog drugog osnova svaki oblik mogao uspešno identifikovati i objašnjavati.

Upravo zbog toga što nisu precizno utvrđene valjane osnove i kriterijumi klasifikacije, kad god se raspravlja o oblicima oružane borbe u ONOR-u, uvek se postavlja pitanje: koji su to zapravo činioci koji presudno utiču na njihovo determinisanje, odnosno na osnovu čega se u teoriji i praksi oni identifikuju i tumače i kako se razlikuju?

Opšta je pojava da se, zavisno od trenutnih potreba i ciljeva, daju različita objašnjenja oblika oružane borbe, odnosno različito interpretiraju neki doktrinarni i teorijski stavovi u vezi s tim, usled čega ponekad dolazi i do različitih gledanja i na pitanje njihovog značaja, mesta i uloge u opštenarodnom odbrambenom ratu.

U određenim normativnim dokumentima, teorijskim nastavnim materijalima i u široj literaturi, pri razmatranju oblika oružane borbe koriste se pojedinačno ili u međusobnoj povezanosti, direktno ili indirektno, različiti kriterijumi, odnosno različite polazne osnove, kao što su: vrsta agresije, cilj oružane borbe, period rata, dubina teritorije, postojanje kontinuiranog fronta, upotreba oružanih snaga, težište dejstva po mestu izvođenja, način grupisanja snaga i sl., ali najčešće tako da se ne vidi celina i ne dobija potpun i precizan odgovor na ovo bez sumnje značajno teorijsko i doktrinarno pitanje. Zbog toga i imamo situaciju da nijedan od mogućih oblika oružane borbe do sada nije teorijski svestranije razrađen i oblikovan, a ima i pojava da se, naročito kad se radi o frontalnom obliku, nekritički prihvataju neka strana gledanja koja se teško mogu adaptirati na uslove u kojima bi se vodila oružana borba i opštenarodni odbrambeni rat u celini.

Čak i površan osvrt na neke interpretacije i objašnjenja oblika oružane borbe koje srećemo u literaturi, pa i u nastavnoj praksi, pokazuje ne samo značajna odstupanja od nekih fundamentalnih teorijsko-metodoloških principa i zahteva, bez kojih je teško identifikovati i objasniti bilo koju pojavu ili proces, pogotovo u oblasti ONOR-a i oružane borbe, već i različita shvatanja nekih bitnih konceptijsko-doktrinarnih stavova. Interesantno je u vezi s tim istaći da se u objašnjenju oblika oružane borbe nepotpuno sagledava dijalektička povezanost i uslovljenost brojnih činilaca koji se pojavljuju u oružanoj borbi i njihov uticaj na oblike njenog vođenja.

Mišljenja koja za osnovu klasifikacije uzimaju *vrstu agresije* polaze od jedne dosta uprošćene šeme suprotstavljanja, po kojoj bi se agresiji sa ograničenim ciljem suprotstavili frontalnim, a agresiji sa radikalnim ciljem kombinovanim, odnosno partizanskim oblikom oružane borbe. Ovakvi stavovi temelje se na pretpostavci da bi se u svakoj agresiji sa ograničenim ciljem mogao obezbediti povoljan odnos snaga i drugi uslovi, što bi omogućilo vođenje oružane borbe kroz pretežno frontalni oblik. U agresiji sa radikalnim ciljem, tj. u uslovima kada se takav odnos snaga ne bi mogao obezbediti, primenjivao bi se kombinovani, a u izrazito nepovoljnim uslovima, posebno u daljem toku rata, partizanski oblik oružane borbe.

Povezano s tim, često se u prvi plan ističe *cilj oružane borbe* i primaran uticaj ovoga činioca na način njenog vođenja, pri čemu se polazi od pretpostavke da bi se radikalni cilj, tj. brzo slamanje agresije i izbacivanje snaga agresora sa državne teritorije realizovao kroz frontalni, a svi drugi manje radikalni i dugoročniji ciljevi kroz kombinovani i partizanski oblik. Praktično, to znači da bi se, na primer, postepeno slamanje napada i prelazak u ofanzivna dejstva širih razmera na većoj dubini državne teritorije realizovali primenom kombinovanog, a uspešno i dugotrajno vođenje rata i oružane borbe u izričito nepovoljnim uslovima, primenom partizanskog oblika oružane borbe.

Prema nekim gledanjima *period rata i dubina državne teritorije* na kojoj se vodi oružana borba u velikoj meri opredeljuju i oblik njenog izvođenja, tako što bi se u početnom periodu i prigraničnoj teritoriji, bez obzira na vrstu agresije i mogući odnos snaga, oružana borba izvodila pretežno frontalnim, a u daljem toku rata i na većoj dubini državne teritorije kombinovanim i partizanskim oblikom oružane borbe. Ovakva gledanja zasnivaju se na pretpostavci da će oružane snage, a pre svega JNA, u početnom periodu rata biti u mogućnosti da se agresiji suprotstave najodlučnijim, tj. frontalnim načinom dejstva, zbog prethodno izvršenih priprema, posebno inžinjerijskog

uređenja teritorije, i zbog toga što agresor neće moći razviti i efikasno upotrebiti sve raspoložive snage. U daljem toku rata, kada snage na privremeno zaposednutoj teritoriji (PZT) budu u stanju da izvode značajnija borbeno dejstva, postojaće objektivno povoljniji uslovi i potreba za primenom kombinovanog, odnosno partizanskog oblika oružane borbe. Otuda i pretpostavka da će u frontalnom obliku preovladavati odbrambena, a u kombinovanom i partizanskom — napadna dejstva.

Oblik oružane borbe ponekad se dovodi u zavisnost od *postojanja kontinuiranog fronta* na celokupnom ratištu, odnosno aktiviranim vojištima. Tu se polazi od stava da će se u uslovima kada na određenom prostoru bude uspostavljen manje-više neprekidan front i kada na njemu budu angažovane glavne snage, oružana borba izvoditi pretežno frontalnim, a u uslovima kada front na operativno-strategijskom nivou bude isprekidan i kada oružane snage budu angažovane na više međusobno razdvojenih žarišta, kombinovanim, odnosno partizanskim oblikom oružane borbe.

Upotreba oružanih snaga i težište borbenih dejstava po mestu izvođenja često se uzimaju kao kriterijumi koji opredeljuju oblik oružane borbe i na osnovu kojih se određuju i njihove bitne karakteristike. Polazi se, naime, od stava da će u situaciji kada težište borbenih dejstava bude na frontu, preovladavati frontalni oblik, kada dejstva budu podjednako razvijena na frontu i PZT — kombinovani, a kada težište dejstva bude prenešeno na PZT — partizanski oblik oružane borbe. Pošto se polazi od pretpostavke da će nosioci borbenih dejstava na frontu biti snage JNA, a na PZT snage teritorijalne odbrane (TO), to se i njihova upotreba u odnosu na delove zahvaćenog prostora uzima kao značajan elemenat pri definisanju i objašnjenju oblika oružane borbe.

Grupisanje i način dejstva oružanih snaga, posebno način izvođenja odbrane i napada, kao osnovnih vidova borbenih dejstava, ponekad se uzimaju kao činioci za determinisanje oblika oružane borbe u celini. Po tim gledanjima, ako se grupisanje glavnih snaga vrši na klasičan način, tj. manje-više ravnomerno po čitavoj širini fronta, onda će i oružana borba u celini imati frontalni oblik. Ukoliko se grupisanje snaga vrši po pravcima, tj. po principu dubinskog ešeliranja, oružana borba bi imala kombinovani oblik. Ukoliko bi razvoj situacije nametnuo potrebu da se snage rastresito rasporede po čitavom prostoru, bez postojanja glavnog fronta, onda bi oružana borba imala partizanski oblik. S tim u vezi određuje se i uticaj načina izvođenja osnovnih vidova borbenih dejstava. Polazi se od pretpostavke

da će, u situaciji kada se odbrana izvodi metodom uzastopnog otpora na položajima po dubini a napad metodom linijskog potiskivanja snaga branioca u prostoru, i oružana borba u celini imati frontalni oblik. Kada bi se ova dva vida dejstva izvodila po principu jednovremenog udara po čitavoj dubini neprijateljskog rasporeda, tj. na frontu i u pozadini, oružana borba bi imala kombinovani oblik, a kada se dejstva izvode pretežno iz pozadine i u pozadini neprijatelja, oružana borba bi u celini imala partizanski oblik.

Pored ovih, u literaturi se mogu sresti i neki drugi kriterijumi, kao što su: stepen upornosti u izvršenju zadataka posebno u odbrani, stepen vazduhoplovne i nuklearne podrške, karakter zemljišta i dr. — bilo da se izdvajaju kao posebni elementi, bilo da se razmatraju u povezanosti sa drugim kriterijumima.

Dublja analiza svakog od pomenutih osnova i kriterijuma upućuje na zaključak da se nijedan od njih ne bi mogao sasvim odbaciti, ali isto tako ni označiti kao odlučujući za definisanje i teorijsko objašnjenje oblika oružane borbe u ONOR-u, pogotovo ako se ima u vidu njena celina. Drugim rečima, to znači da će *oblici oružane borbe biti uslovljeni delovanjem više činilaca*, razume se u najtešnjoj međusobnoj povezanosti, uslovljenosti i zavisnosti, pri čemu neki od njih mogu biti manje ili više značajni i uticajni, pogotovo u određenom periodu i na određenom prostoru. Više se zapravo može govoriti o *svojevrstnoj sintezi* nekih, za oružanu borbu u našim uslovima posebno relevantnih činilaca, koji će u najvećoj meri opredeljivati njen karakter u celini, pa prema tome i način izvođenja. To znači da se oblik oružane borbe ne može posmatrati odvojeno od njene suštine i bitnih sadržaja, niti izvan konteksta ONOR-a kao najšireg okvira njenog ispoljavanja. Oblik oružane borbe mora da odražava ne samo strukturu, principe upotrebe i druge karakteristike oružanih snaga, odnosno mesto i ulogu ostalih subjekata opštenarodne odbrane i društvene samozaštite (ONO i DSZ) u ratu i oružanoj borbi, već i političke, prirodne, demografske, materijalne i druge uslove u kojima bi se vodio rat i oružana borba. Oblici oružane borbe, prema tome, nisu, niti mogu biti kategorije izvan celokupnog sistema kojeg pripremamo i sa kojim se mislimo suprotstaviti eventualnom agresoru. Naprotiv, oni moraju proizilaziti iz prirode toga sistema i najadekvatnije odražavati usvojena konceptijska i doktrinarna opredeljenja našeg društva o načinu vođenja rata i oružane borbe kao njegovog osnovnog sadržaja.

Ako pomenute kriterijume i osnove klasifikacije oblika oružane borbe posmatramo sa metodološke tačke gledišta, uočićemo tri karak-

teristične pogreške: (1) što se pri pojmovnom određenju i klasifikaciji oblika oružane borbe ne polazi od analize suštinskih karakteristika borbenih dejstava i drugih aktivnosti koje se realizuju kroz određene vidove, oblike i druge forme suprotstavljanja agresiji u određenim uslovima, kako bi se na osnovu razlika u njihovom sadržaju utvrdile razlike između pojedinih oblika oružane borbe u celini; (2) što se, prenaglašavajući značaj nekih od pomenutih činilaca, posebno intenziteta i obima njihovog ispoljavanja na ograničenom prostoru i u ograničenom vremenu, izvlače zaključci za *oružanu borbu u celini* i (3) što se neka prevaziđena klasična teorijsko-doktrinarna gledanja pokušavaju nekritički nakalemiti na našu stvarnost, umesto da se analizom upravo te stvarnosti dođe do odgovora na bitna teorijska i doktrinarna pitanja, pa i pitanje oblika oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu.

Prilikom rasprava o mogućim oblicima oružane borbe u ONOR-u ponekad se gube iz vida, ili se nedovoljno uvažavaju, neke veoma značajne činjenice bez kojih je praktično nemoguće do kraja sagledati problem i dati zadovoljavajući odgovor na pitanje koji bi oblici oružane borbe bili najadekvatniji i kakve bi bile njihove osnovne karakteristike u ONOR-u. U tom smislu posebno je značajno uočiti:

1. Celokupan sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, koji izgrađujemo i pripremamo u miru, biće od samog početka maksimalno aktiviran, naročito na onim delovima državne teritorije koji budu zahvaćeni neposrednom agresijom ili bilo kojim drugim oblikom ugrožavanja. To znači da mi razvijamo *jedinstven* odbrambeno-zaštitni sistem koji će se aktivirati i koji treba da funkcioniše u svim situacijama, bez obzira na vrstu agresije, zahvaćeni prostor, period rata, cilj oružane borbe i druge uslove, i to u svim suštinskim sadržajima i funkcijama. Takav sistem predstavlja osnovu za izgradnju naše ratne veštine, pa prema tome i za izbor oblika oružane borbe, što znači da primenu bilo kojeg od mogućih oblika moramo posmatrati, pre svega, sa stanovišta toga sistema kao celine.

2. U svim mogućim situacijama i ratnim slučajevima od samog početka odvijace se borbena dejstva i druge aktivnosti na svim delovima zahvaćenog prostora. tj. na frontu, na privremeno zaposednutoj teritoriji i u vlastitoj pozadini, razume se u onoj meri koliko to bude potrebno i koliko to konkretni uslovi budu dozvoljavali.

Težište dejstva, naročito u početku, biće na snagama na frontu, ali će se istovremeno odvijati maksimalno mogućna borbena dejstva i druge aktivnosti i na onom delu teritorije koju je agresor privre-

meno zaposeo, bez obzira na njenu veličinu i jačinu snaga koje će se na njoj naći. Isto tako, odmah će otpočeti borbena dejstva i druge aktivnosti i u vlastitoj pozadini protiv vazdušnih desanata, diverzantskih i izviđačkih grupa i drugih snaga koje neprijatelj može ubaciti ili aktivirati na tome prostoru.

Prema tome, ne može biti situacije u kojoj se istovremeno ne bi izvodila dejstva na sva tri dela zahvaćenog prostora, bez obzira što se težište, zavisno od razvoja situacije, može pomerati sa jednog na drugi deo. To znači da će jedno od bitnih svojstava oružane borbe uvek biti *kombinovanje* borbenih dejstava na frontu, na PZT i u vlastitoj pozadini, što će se najneposrednije odražavati na oblik njenog izvođenja u celini.

3. Bez obzira na vrstu agresije, period rata, dubinu teritorije i druge uslove, u oružanoj borbi od samog početka biće angažovana ne samo JNA već i TO, kao i drugi elementi sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, naravno u meri i na način koji odgovara utvrđenim ciljevima, potrebama i mogućnostima. Razume se da će težište dejstava u početku biti na snagama JNA, ali će se istovremeno maksimalno angažovati i snage TO, kao i drugi subjekti odbrambeno-zaštitnog sistema, i to na frontu, na privremeno zaposednutoj teritoriji i u vlastitoj pozadini. Iz toga proizilazi da će *kombinovana* upotreba JNA i TO i odgovarajuće angažovanje ostalih elemenata sistema biti takođe jedno od bitnih svojstava oružane borbe i činilac koji će najneposrednije uslovljavati oblik njenog izvođenja.

4. Grupisanje i način dejstva oružanih snaga od samog početka biće karakteristični po visokom stepenu *kombinovanja* različitih vidova i oblika borbenih dejstava, različitih oblika manevra, različitih borbenih taktičkih radnji i postupaka kao i različitih oblika angažovanja činilaca izvan oružanih snaga, bez obzira što neki od tih elemenata mogu na određenom prostoru ili za određeno vreme biti više izraženi, pa čak i dominantni.

Grupisanje snaga proizilazi iz cilja i zamisli za vođenje oružane borbe u celini ili na određenom prostoru. Osim toga, ono je u dobroj meri uslovljeno samom strukturom naših oružanih snaga i koncepcijsko-doktrinarnim opredeljenjem o mestu i ulozi pojedinih komponenti i načinu njihove upotrebe u oružanoj borbi. Osnovni način grupisanja snaga je *grupisanje po pravicima* i on će se primenjivati u svim uslovima, što znači da se osnovne snage neće nikada ravnomerno raspoređivati po frontu, jer uostalom ni neprijatelj nikada neće ravnomerno angažovati svoje snage. Opštu kontrolu teritorije, posebno u međuprostorima i teško prohodnim delovima određenog

vojišta, uvek će vršiti snage TO i drugi subjekti sistema ONO i DSZ na tome prostoru, bez obzira kakvo će biti grupisanje snaga na osnovnim pravcima.

Prema tome, i za grupisanje oružanih snaga u celini biće karakteristično *kombinovanje* u osnovi dva načina: grupisanje osnovnih snaga u zahvatu najvažnijih pravaca uz istovremeno pokrivanje celokupne teritorije, posebno međuprostora u zahvatu fronta, i značajnijih vazdušnodesantnih prostorijskih na čitavoj teritoriji.

5. Način borbenih dejstava, pa prema tome i oružane borbe u celini, biće karakterističan po visokom stepenu *kombinovanja i primene* različitih vidova i oblika dejstava, različitih borbenih postupaka i načina u izvršavanju borbenih zadataka, različitih oblika oružanog i neoružanog otpora i drugih elemenata, bez obzira na vrstu agresije, dubinu teritorije, period rata, konkretnu borbenu situaciju i druge uslove. Izvođenje odbrane i napada kao osnovnih vidova borbenih dejstava ne može niti sme da bude klasično.

Odbrana se neće izvoditi samo uzastopnim otporom na položajima po dubini, već uvek u kombinaciji sa aktivnim dejstvima na bok i u pozadinu napadačeva rasporeda. Isto tako, napad se neće izvoditi metodom linijskog potiskivanja branioca u prostoru i uzastopnim zauzimanjem položaja po dubini, već jednovremenim udarom po čitavoj dubini odbrane.

U svim situacijama, bez obzira na odnos snaga, cilj i način dejstva neprijatelja i druge uslove, težiće se da se odbrana i napad izvede na ovaj način, bez obzira što u pojedinim fazama ili na pojedinim pravcima u izvođenju ovih vidova borbenih dejstava može biti manje ili više klasičnih elemenata.

Povezano sa ovim je i pitanje upornosti i odlučnosti u izvođenju odbrane i napada, odnosno u izvršenju određenih zadataka u oružanoj borbi. Ponekad se sasvim neopravdano i pogrešno smatra da će se u frontalnom, za razliku od ostala dva oblika oružane borbe, ispoljavati veći stepen upornosti i odlučnosti u izvršenju pojedinih zadataka i da će i to biti elementi po kojima će se, pored ostalog, ovi razlikovati. Ovakvo stanovište je neodrživo, jer će stepen upornosti i odlučnosti u izvršenju zadataka biti uslovljen drugim elementima, a, pre svega, opštim ciljem, odnosom snaga, stanjem na teritoriji i drugim činiocima, a nikako oblikom oružane borbe.

Ova razmatranja upućuju na zaključak da je način vođenja rata i oružane borbe koju želimo primeniti u slučaju agresije ne samo originalan i autentičan već i *jedinstven*, što znači da će se on primenjivati sve dotle dok budu postojali bitni preduslovi na kojima se on

zasniva i da kao takav ne može biti doveden u pitanje, bez obzira što neki elementi klasičnog načina ratovanja mogu povremeno biti više izraženi pa čak i dominantni. Drukčije rečeno, postojanje i primena nekih klasičnih postupaka u izvođenju borbenih dejstava, pa makar oni u određenom vremenu bili i preovlađujući, ne mogu imati bitniji uticaj na celokupan koncept suprotstavljanja agresiji pa, prema tome, i na način vođenja oružane borbe.

Prihvatimo li takvo stanovište, naći ćemo se pred pitanjem da li postoje dovoljno valjani teoretski i praktički razlozi da se u našoj teoriji ratne veštine i dalje zadržavaju sva tri dosadašnja oblika oružane borbe. Još konkretnije — da li frontalni oblik oružane borbe može biti primenljiv u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata.

Da bi se odgovorilo na ovo pitanje, neophodno je, bar u osnovnim crtama, analizirati suštinu frontalnog oblika oružane borbe, odnosno frontalnog načina ratovanja i savremena gledanja na to pitanje.

Frontalni oblik rata, čija je bitna karakteristika postojanje neprekidne linije fronta duž koje su se suprotstavljene armije nalazile u najtešnjem dodiru i u kojem su se borbena dejstva izvodila na samoj liniji dodira i u pojasu male dubine (domet art. oruđa), prevaziđen je već u drugom svetskom ratu, jer su frontovi dobijali sasvim drugi izgled, a borbena dejstva zahvatala veoma veliku dubinu, pa čak i čitavu državnu teritoriju.

Savremene vojne doktrine i teorije odavno su odbacile jednostrano poimanje takvog načina ratovanja i prihvatile koncepciju po kojoj bi se uporedo sa dejstvom na frontu izvodila intenzivna borbena dejstva na čitavoj dubini protivnika (udari avijacije, upotreba vazdušnih desanata i vazdušnoprenosnih snaga, masovno angažovanje diverzantskih, izviđačkih i drugih specijalnih snaga, itd.). Posebno je značajno istaći da se sve više naglašava mogućnost da dejstva u dubini protivničke teritorije mogu otpočeti pre nego što se na određenim pravcima izvrši prodor i uspostavi neposredni sudar sa glavnim snagama protivnika. Istovremeno se prihvata činjenica da će se, posebno u slučaju prenošenja rata na protivničku teritoriju, voditi vrlo intenzivna dejstva u sopstvenoj pozadini, tj. na zauzetom delu teritorije ne samo protiv organizovanog stanovništva, već i oružanih snaga koje će se nalaziti i dejstvovati na tom prostoru. U skladu sa takvim gledanjima vrše se vrlo značajne promene u strukturi oružanih snaga, sa težištem na pripremanju upravo onih delova koji su namenjeni za dejstvo u dubini protivničke teritorije i vlastitoj pozadini.

Pri razmatranju karakteristika eventualnog rata, skoro da se i ne pominju pojmovi »frontalni rat« ili »frontalni oblik oružane borbe«.

Umesto njih pojavio se čitav niz drugih, kao što su: »manevarski rat«, »teritorijalni rat«, »pokretni rat« i sl. Ukoliko se i pominje pojam »frontalni«, on se više odnosi na način dejstva, odnosno oblik manevra u napadu, a ne kao oznaka za vrstu rata, odnosno njegove bitne karakteristike. Međutim, to ne znači da se u osnovi menjaju i njihova doktrinarna gledanja po kojima će se ipak u direktnom sukobu glavnih snaga na frontu postizati odlučujući rezultati i rešavati ishod eventualnog rata.

Drugim rečima, sve više preovladava ocena da će savremeni rat u celini, pa i borbena dejstva na taktičkom, operativnom i stratezijskom nivou uvek biti svojevrsna kombinacija klasičnih borbenih dejstava sa drugim načinima i oblicima pritiska i ugrožavanja, posebno u okviru specijalnog rata.

To znači da je klasični oblik frontalnog rata već odavno doživeo duboke promene i transformacije, odnosno da savremena vojna teorija u njegovoj suštini otkriva sve više elemenata koji ga bitno razlikuju od njegovog prvobitnog poimanja. Otuda se sasvim opravdano postavlja pitanje da li stvarno postoje dovoljno osnovani razlozi da se u našoj teoriji, pored kombinovanog i partizanskog, i frontalni oblik prihvati kao mogući oblik oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu.

Po svemu izgleda da frontalni oblik, makar ga posmatrali u savremenom a ne u klasičnom smislu, ne bi mogao biti primenljiv na uslove u kojima bi se izvodila oružana borba u ONOR-u, bez obzira što u pojedinim periodima ili u određenoj situaciji mogu preovladati ili čak biti dominantni neki elementi takvog načina dejstva.

Jedan takav, u osnovi ipak klasičan, oblik rata teško bi se mogao sasvim uklopiti u opšti koncept vođenja ONOR-a u celini i oružane borbe kao njegovog osnovnog sadržaja, jer on po svojoj suštini i bitnim vojno-tehnološkim karakteristikama više odgovara doktrinama onih armija koje svoja dejstva zasnivaju prvenstveno na tehničkom faktoru, odnosno snazi i masovnoj upotrebi savremenih borbenih sredstava, pre svega avijacije, NHB-oružja, oklopnih sredstava, raketne tehnike i drugog savremenog naoružanja i opreme.

Naša koncepcija i doktrina, naprotiv, izvor svoje snage nalaze u ljudskom faktoru, odnosno u snazi celokupnog društva i našoj ukupnoj sposobnosti da u funkciju oružane borbe stavimo sve raspoložive demografske, ekonomske, materijalne i druge izvore i potencijale, i da pronađemo originalan i autentičan način njihovog korišćenja u borbi protiv agresora.

Ako pak u jedan klasični frontalni oblik ugradimo sve elemente koji proizilaze iz našeg konceptijsko-doktrinarnog opredeljenja o

načinu vođenja ONOR-a, onda će on dobiti novi kvalitet, a to znači da će nestati razlike između njega i kombinovanog kao osnovnog oblika oružane borbe.

Polazeći od takvog strategijskog opredeljenja, istorijskog iskustva, a posebno od iskustva iz jugoslovenskog narodnooslobodilačkog rata i oružane borbe, utvrđeni su osnovni principi vođenja oružane borbe i otpora na osnovu kojih se izgrađuje odgovarajuća ratna veština, struktuiraju oružane snage, uređuje teritorija i vrše ukupne odbrambene pripreme, ne samo oružanih snaga već i društva u celini.

Otuda proizilazi i opredeljenje da je oružana borba osnovni, ali ne i jedini oblik borbe i suprotstavljanja agresiji, što znači da se u različite oružane i neoružane oblike borbe i otpora uključuju svi subjekti društvenog sistema, pa i celokupan narod, što ima najneposredniji uticaj i na izbor oblika njenog vođenja. Za nas je, prema tome, neprihvatljiv svaki onaj oblik koji bi isključio ili ograničio angažovanje bilo kojeg od tih činilaca. Drugim rečima, mi moramo primenjivati samo one oblike koji pružaju osnovu za najšire i najkonkretnije angažovanje svih naših potencijala uvek kada dođe do agresije, bez obzira na njen cilj, intenzitet i razmere.

Iz takvog razmatranja proizilazi sasvim logično opredeljenje da je *kombinovani oblik osnovni oblik oružane borbe u ONOR-u* i da upravo takav način vođenja oružane borbe najpotpunije odražava društveni karakter rata i opštenarodne odbrane kao klasne i revolucionarne odbrambene koncepcije.

Kombinovani oblik oružane borbe bi se primenjivao u svim mogućim ratnim slučajevima, na svim delovima naše državne teritorije, u svim periodima rata i na svim nivoima izvođenja borbenih dejstava, sve dotle dok se u osnovi ne bi promenili njegovi bitni konstitutivni elementi i opšti uslovi vođenja ONOR-a, kada bi moglo doći do njegove transformacije u partizanski oblik oružane borbe.

Prema tome, nema suštinskih razloga da se, pored kombinovanog kao osnovnog i partizanskog kao mogućnog, u našu ratnu veštinu uvodi i frontalni oblik. Ovo ne samo zbog toga što on po svojoj suštini ne odgovara našem konceptu odbrane, već i zbog toga što je praktično teško pretpostaviti neku situaciju u kojoj bi moglo doći do primene toga oblika, odnosno u kojoj bi on bio celishodniji i efikasniji od kombinovanog oblika oružane borbe. Takav stav, međutim, ne isključuje već, naprotiv, pretpostavlja da se u izvođenju borbenih dejstava u određenoj situaciji mogu primenjivati različiti postupci pa i frontalna dejstva, ali uvek u okviru kombinovanog oblika kao osnovnog i najšireg okvira vođenja oružane borbe u celini.

Kombinovani oblik je ne samo najracionalniji i najefikasniji, već i veoma postojan, jer, za razliku od frontalnog, omogućava da se u dužem vremenskom razdoblju, pa i u toku čitavog rata, oružana borba vodi upravo primenom toga oblika. On je istovremeno veoma fleksibilan način vođenja oružane borbe, jer pruža dovoljno široke mogućnosti da u okviru njega egzistiraju i elementi frontalnih i partizanskih dejstava u različitim periodima ili na delovima ratišta, pa čak i da budu preovlađujući, a da se time ne dovede u pitanje ovaj oblik u celini.

S tim u vezi treba istaći da se u nekim našim teorijskim raspravama dosta pojednostavnjeno i šematski definiše i objašnjava kombinovani oblik oružane borbe, usled čega se ponekad izgubi ili zaobiđe ono što pretpostavlja njegovo suštinsko obeležje. Polazi se, naime, od toga da je kombinovani oblik prosta kombinacija, odnosno proizvod kombinovanja frontalnog i partizanskog kao elementarnih oblika, što znači da bez njih kao takvih ne može egzistirati ni kombinovani kao izvedeni oblik. Takav prilaz je u osnovi pogrešan, jer je kombinovani oblik primaran i kvalitetno nov, odnosno autentičan oblik oružane borbe i, upravo kao takav, najpotpunije odražava koncepcijsko-doktrinarna opredeljenja i zamisli o vođenju oružane borbe i ONOR-a u celini. Reč je, dakle, o sasvim novom i originalnom obliku, u kojem se ne kombinuju samo oblici vođenja oružane borbe i borbenih dejstava već i svi drugi politički, vojni, materijalni, psihološki i drugi činioci strategije opštenarodne odbrane.

Govoreći o strategiji opštenarodne odbrane, general Nikola Ljubičić ističe da je, pored univerzalnosti, sveobuhvatnosti, ofanzivnosti, ekonomičnosti i efikasnosti, *kombinovanje* jedno od njenih suštinskih obeležja. U vezi s tim on kaže: »Najopštije svojstvo strategije opštenarodne odbrane je *kombinovanje*, i to u svim područjima i na svim stepenima ratne veštine. Po toj njenoj osobenosti možemo je nazvati strategija kombinovanja.¹

Takvoj strategiji opštenarodne odbrane, sasvim prirodno, odgovara kombinovani oblik oružane borbe jer se upravo kroz taj oblik vrši najneposrednija transformacija njenih bitnih svojstava, stavova i načela u oblasti pripreme i vođenja oružane borbe kao osnovnog sadržaja opštenarodnog odbrambenog rata. Na tim osnovama se stvara i izgrađuje odgovarajuća strategija oružane borbe i odgovarajuća ratna veština u čijoj osnovi su sadržani bitni elementi strategije oružane borbe, pa i kombinovanje kao jedno od njenih osnovnih svojstava. Uostalom, celokupan sistem ONO i DSZ, kojeg izgrađujemo i pripre-

¹ N. Ljubičić, *Opštenarodna odbrana strategija mira*, VIZ, Beograd 1976.

mamo, temelji se upravo na takvim koncepcijsko-doktrinarnim opredeljenjima, pa je kombinovani oblik oružane borbe logičan i prirodan izraz funkcije toga sistema u oblasti oružane borbe.

Istorija našeg narodnooslobodilačkog rata je, bez sumnje, najkonkretnije potvrdila da je kombinovani oblik oružane borbe bio ne samo preovlađujući način njegovog vođenja već i jedino mogući okvir u kojem su mogli doći do punog izražaja ofanzivnost, inicijativa, nadmoćnost, nametanje sopstvenih načina dejstava i borbenih postupaka i druga bitna svojstva ratne veštine i strategije koju je Tito proklamovao već početkom rata. U ratnu veštinu Tito je koncem 1942. godine uneo nove sadržaje, pre svega novi način upotrebe snaga kroz kombinovani oblik oružane borbe koji ostaje dominantan sve do kraja rata, bez obzira na neke ocene da je od početka 1945. pa do kraja preovlađivao frontalni oblik.

Analiza toga perioda, međutim, pokazuje da je, bez obzira na formiranje manje-više kontinuiranog fronta od r. Drave do jadranske obale, oružana borba u celini imala kombinovani oblik. To se, pored ostalog, vidi iz podatka da su u zimu i proleće 1945. godine na frontu bile angažovane 22 divizije, a isto toliko divizija se nalazilo u pozadini neprijatelja. Na oslobođenom delu zemlje nalazilo se oko 15 divizija, od kojih su neke vodile vrlo intenzivne borbe protiv određenih snaga neprijatelja, naročito protiv četničkih, ustaških i drugih kvislinških snaga koje su ostale na tom prostoru.

Prema tome, bez obzira što je težište borbenih dejstava bilo na snagama koje su se nalazile na glavnom frontu i koje su u izvršenju određenih zadataka primenjivale i više koristile neke klasične — frontalne načine dejstva i borbene postupke, oružana borba u celini zadržala je sve do kraja rata *kombinovani oblik* kao dominirajući.

Prethodna razmatranja dozvoljavaju nam da izvedemo tri značajna teorijska zaključka koja, smatramo, treba imati u vidu pri daljoj razradi teorije ratne veštine, odnosno oblika oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu:

1. Da nema osnova za prihvatanje frontalnog kao mogućeg oblika oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu, jer on po svojim bitnim karakteristikama ne odgovara uslovima u kojima će se taj rat voditi niti našim osnovnim koncepcijsko-doktrinarnim opredeljenjima o načinu suprotstavljanja agresiji, odnosno vođenju ONOR-a i oružane borbe kao njegovog osnovnog sadržaja.

2. Da je *kombinovani oblik osnovni oblik* oružane borbe, i da će se on primenjivati u svim mogućim ratnim slučajevima od samog početka agresije i sve dotle dok budu postojale bitne pretpostavke na

kojima se on temelji, a to su, pre svega: oružane snage ovakve strukture, front, PZT i sopstvena pozadina kao elementi jedinstvenog ratišta, potreba i mogućnost za primenu i kombinovanje različitih načina, oblika i vidova borbenih dejstava, odnosno različitih formi oružanog i neoružanog otpora.

3. Da je partizanski oblik oružane borbe moguć i da će se on primenjivati onda kada usled nepovoljnog razvoja situacije dođe do kvalitativne promene stanja na čitavom ratištu, odnosno kada nestanu osnovne pretpostavke na kojima se zasniva kombinovani oblik kao osnovni oblik oružane borbe.

Ako bi se prihvatili ovi stavovi, bio bi znatno olakšan dalji rad na teorijskoj razradi kombinovanog i partizanskog oblika, odnosno vidova i oblika borbenih dejstava koji bi se u njima izvodili.